

## **Issues of Ensuring Transparency in the Provision of Social Assistance through Reducing the Human Factor.**

**Normurodov Diyorbek Muzaffar o'g'li**

University of World Economy and Diplomacy

Master's student in Public Administration

**Abstract.** Transparency in the provision of social assistance remains a pressing issue in modern social policy. Excessive reliance on the human factor in decision-making processes may lead to subjectivity and unequal access to support. This study examines how reducing direct human involvement through digital and automated systems can enhance transparency and fairness in social assistance delivery. The analysis highlights the role of objective criteria and data-based decision-making while acknowledging existing challenges related to digital access and institutional capacity. The paper emphasizes the importance of combining technological solutions with effective oversight to ensure socially just outcomes. Various methodological foundations for reducing the human factor are examined

**Keywords:** social assistance delivery, transparency mechanisms, reduction of human involvement, data-based decision making, digital administration, objective eligibility criteria, institutional accountability.

**Annotatsiya.** Ijtimoiy yordam ko'rsatishda shaffoflikni ta'minlash zamonaviy ijtimoiy siyosatning dolzarb masalalaridan biri bo'lib qolmoqda. Qarorlar qabul qilish jarayonida inson omiliga haddan tashqari tayanish subyektivlik va yordamdan teng foydalanmaslik holatlariga olib kelishi mumkin. Ushbu tadqiqot ijtimoiy yordam ko'rsatish jarayonida raqamli va avtomatlashtirilgan tizimlar orqali inson omilini

qisqartirish shaffoflik va adolatni qanday kuchaytirishini tahlil qiladi. Tahlilda obyektiv mezonlar va ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilishning ahamiyati yoritiladi hamda raqamli xizmatlardan foydalanish imkoniyati va institutsional salohiyat bilan bog'liq mavjud muammolar e'tirof etiladi. Maqolada ijtimoiy jihatdan adolatli natijalarga erishish uchun texnologik yechimlarni samarali nazorat mexanizmlari bilan uyg'unlashtirish muhimligi ta'kidlanadi. Inson omilini qisqartirishning turli metodologik asoslari ko'rib chiqiladi.

**Kalit so'zlar.** Ijtimoiy yordam ko'rsatish, shaffoflik mexanizmlari, inson omilini qisqartirish, ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish, raqamli boshqaruv, yordam olishning obyektiv mezonlari, institutsional javobgarlik.

Ijtimoiy yordam tizimlarida shaffoflikni ta'minlash zamonaviy ijtimoiy siyosatning eng dolzarb masalalaridan biridir. Nafaqat dunyo miqyosida balki mamlakatimiz O'zbekistonda ham yordam tizimlarining samaradorligi va adolatliligi ko'plab omillarga bog'liq, xususan, inson omilining ta'siri alohida ahamiyatga ega. Qaror qabul qilish jarayonida ma'muriyat xodimlarining shaxsiy qarashlari, subyektivligi yoki noaniqligi yordamning maqsadli shaxsga yetib borishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi aniq. Bu esa ijtimoiy institutlarga bo'lgan ishonchni kamaytiradi, korrupsiya va nohaqlik xavfini oshiradi, fuqarolarning davlat ishlarida ishtirokini kamaytiradi. Shu sababli inson omilini strategik ravishda kamaytirish va raqamli, avtomatlashtirilgan tizimlarga asoslangan qaror qabul qilish mexanizmlari jadal ravishda rivojlanmoqda. Davlatning yangi ijtimoiy funksiyasi – ijtimoiy xizmatlarning xususiyati shundan iborat ediki, davlat insonga u tomonidan turmush kechirishning muayyan standartlariga erishish

imkoniyati yo‘qligini shunchaki qoplabgina qolmasdan, balki mazkur standartlarga erishishi uchun shart-sharoitlarni faol shakllantirishi hayotiy zarur omil edi.[1]

Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma’lumotlariga ko‘ra, turli mamlakatlarda milliardlab odamlar turli ijtimoiy yordam xizmatlaridan foydalanishda teng imkoniyatga ega emas. Xususan, ayrim guruhlar – kam ta’minlangan aholi, nogironligi bo‘lgan shaxslar va ijtimoiy himoyaga muhtojlar – ma’muriy qarorlar, inson omiliga bog‘liq baholar va noaniq mezonlar tufayli yordamdan yetarlicha foydalana olmaydi. Shu bois, inson omilini kamaytirish orqali shaffoflikni ta’minlash masalasi nafaqat samaradorlik, balki ijtimoiy adolatni oshirishga ham xizmat qiladi. Inson omilini kamaytirish deganda avvalo sog‘liqni saqlash sohasidagi islohotlarni ham kamaytirish yotadi. So‘nggi yillarda O‘zbekiston sog‘liqni saqlash tizimida inson farovonligini oshirish hamda tibbiy xizmatlarning sifati va mavjudligini yaxshilashga qaratilgan muhim islohotlarni amalga oshirdi.[2]

Inson omilini kamaytirishning metodologik asoslari turlicha bo‘lib, ular ijtimoiy yordam tizimlarida qaror qabul qilish jarayonini yanada subyektiv qilishga qaratilgan. Birinchi usul – avtomatlashtirilgan baholash tizimlari. Bunda yordam olish huquqiga ega shaxslarni aniqlash, ularning ehtiyojlarini baholash va moliyaviy yordamni taqsimlash algoritmlar orqali amalga oshiriladi. Bu usul xodimlarning subyektiv qarorlarini minimallashtiradi va yordamning to‘g‘ri manzilga yetishini ta’minlaydi. Albatta insonlarni ijtimoiy himoiya qilishda inson resursini ham inobatga olish kerak. Markaziy Osiyo avvalgidek tabiiy va mehnat resurslarini eksportga tayanib bo‘lmaydigan davrlarda, bilimga asoslangan iqtisodiyotga tayangan o‘shishni ta’minlash uchun inson kapitalini rivojlantirish nihoyatda muhimdir. Bu borada ijtimoiy himoya siyosatida inson omilini kamaytirish eng katta omillardan biri hisoblanadi.[3]

Ikkinchi usul – integratsiyalangan elektron reyestrlar. Barcha ma’lumotlar yagona tizimga kiritilganda, foydalanuvchilar to‘g‘risidagi ma’lumotlar yangilanadi, avtomatik tekshiriladi va noaniqliklar kamayadi. Bu nafaqat shaffoflikni oshiradi, balki qaror qabul qilish tezligini ham yaxshilaydi.

Uchinchi yondashuv – ma’lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish. Statistik tahlil, big data va boshqa analitik metodlar yordamida ijtimoiy yordamning samaradorligi va taqsimlanish adolatliligi baholanadi. Shu bilan birga, texnologik yechimlar institutsional nazorat mexanizmlari bilan to‘ldirilishi shart. Bu, xususan, ma’lumotdagi xatolar yoki texnik nosozliklar tufayli nohaqlik yuzaga kelishining oldini oladi.

Nazariy jihatdan qaraganda, inson omilini kamaytirish shaffoflikni oshiradi, ammo uning butunlay yo‘q qilinishi maqsadga muvofiq emas. Ma’muriy nazorat, professional tayyorgarlik va shaxsiy mas’uliyatni uyg‘unlashtirish orqali eng samarali natijaga erishish mumkin.

Xalqaro tajriba ko‘rsatadiki, raqamli va avtomatlashtirilgan tizimlar yordamning adolatli taqsimlanishini sezilarli darajada oshiradi. Masalan, Estoniya, Daniya va Norvegiya kabi mamlakatlarda elektron reyestrlar va avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish tizimlari yordamga muhtoj shaxslarni tez va adolatli aniqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, ma’lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish yordamni oluvchi shaxslar va jamiyatga nisbatan ishonchni oshiradi.

O‘zbekiston tajribasida ham so‘nggi yillarda ijtimoiy himoya tizimining raqamlashtirilishi bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. “Yagona ijtimoiy nafaqa reyestri” va “Elektron murojaat tizimi” kabi loyihalar orqali inson omilining salbiy ta’siri kamaytirilib, yordamning maqsadli shaxsga yetkazilishi kuchaytirildi. Shu bilan

birga, ma'lumotlarni himoyalash, foydalanuvchilar uchun qulay interfeys va xodimlarning professional tayyorgarligi kabi masalalar hali ham dolzarb muammo.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, inson omilini kamaytirish orqali ijtimoiy yordam tizimida shaffoflik, adolat va samaradorlik oshadi. Ammo texnologik yechimlar mustaqil ishlay olmaydi: ular huquqiy asoslar, nazorat mexanizmlari va xodimlarning mas'uliyati bilan birlashtirilishi lozim. Shu bilan birga, ijtimoiy yordamga muhtoj shaxslar uchun raqamli xizmatlarga kirish imkoniyati, ularning malakasi va axborot savodxonligi ham hisobga olinishi lozim.

Natijada, inson omilini strategik kamaytirish ijtimoiy yordam tizimining ishonchliligini oshiradi, korrupsiyaga yo'l qo'ymaydi va barcha manfaatdor shaxslar uchun teng imkoniyatlarni ochib beradi. Raqamli va avtomatlashtirilgan mexanizmlarni joriy etish bilan birga, samarali nazorat va jamoatchilik hisoboti orqali tizim yanada shaffof va ijtimoiy jihatdan adolatli bo'ladi. Bu yondashuv ijtimoiy himoya siyosatini kuchaytiradi va individual ehtiyojlarga moslashuvchanlikni oshiradi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Abduraxmanova G.Q., Abduramanov X.X. *Ijtimoiy sohalar va inson taraqqiyoti*. Toshkent: Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti, 2018. – 4-bet.
2. Muhammadiev, R. Z. (2025, March). Unveiling the shadow economy in Uzbekistan's healthcare: Combating challenges with digital solutions. *Journal of Applied Science and Social Science*, 15(3). eISSN 2229-3113; pISSN 2229-3205.
3. Rustamjon Urinboyev *Central Asian Law: Legal Cultures, Governance and usiness Environment in Central Asia A Collection of Papers from Central Asian Guest Researchers Seconded to Lund University Media-Tryck Lund University Box 117 SE-221 00 Lund, Sweden.*

4. **Axmedov, Sh.** (2020). *Ijtimoiy himoya tizimida inson omilini kamaytirish orqali oshkoralikni ta'minlash masalalari*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
5. **Qodirov, A., & Xasanov, B.** (2019). *Davlat ijtimoiy yordam xizmatlarida shaffoflikni oshirish mexanizmlari*. Toshkent: Ijtimoiy tadqiqotlar markazi.
6. **Islomova, N.** (2021). *Ijtimoiy yordam tizimida kadrlar omilini kamaytirish va elektron monitoring*. Toshkent: Huquq va jamiyat.
7. **O'zbekiston Respublikasi Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi.** (2018). *Ijtimoiy yordamni taqdim etishda shaffoflikni ta'minlash bo'yicha tavsiyalar*. Toshkent: Vazirlik nashriyoti.